

การปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานี Adaptation of Farmers towards Extension of Large-scale Farming in Pathum Thani Province

สุชญา เต็มงามธนา¹ ธานินทร์ คงศิลา² และสาวิตรี รังสิภัทร์³
Suchaya Temngamthana¹ Tanin Kongsila² and Savitree Rangsihaht³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ของเกษตรกรที่ปลูกข้าวในจังหวัดปทุมธานี 2) ศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ใน จังหวัดปทุมธานี และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและการเปิดรับข้อมูลข่าวสารกับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 245 ราย การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบไคสแควร์

ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ยเท่ากับ 52 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 4 คน มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเฉลี่ยเท่ากับ 26 ปี อาชีพหลักเป็นการทำและไม่มีอาชีพรอง สื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่ของภาครัฐ สื่อมวลชน คือโทรทัศน์ สื่อเฉพาะกิจ คือ การเข้าร่วมประชุม 2) เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการชุมชน เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติบางครั้ง ได้แก่ ด้านการลดต้นทุน ด้านการเพิ่มผลผลิตและ และระดับการปฏิบัติน้อยครั้งหรือไม่ปฏิบัติ ได้แก่ ด้านการตลาด และ 3) การทดสอบสมมติฐานพบว่า ประสบการณ์ทำนา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานีที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ : การปรับตัว นาแปลงใหญ่ เกษตรกร จังหวัดปทุมธานี

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ E-mail: suchaya.te@ku.th ติดต่อ: 0845564494

² อาจารย์ประจำภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ E-mail: tannin.k@ku.th

³ รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ E-mail: agrstr@ku.ac.th

Abstract

Objectives of this research were: 1) to study the basic and perception of information of rice farmers in Pathum Thani province. 2) To study the adaptation of farmers towards extension of large-scale farming in Pathum Thani province. 3) To study the relationship between basic, perception of information and adaptation of farmers towards extension of large-scale farming in Pathum Thani province with 245 farmers. Data were collected using the interview schedule. Statistic to analyze data was frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Chi-square test.

Research findings revealed 1) that most farmers are male, average age 52 years, completed elementary education or lower. On the average, farmers had 4 household members, had experience in growing rice 26 years, grew rice as the main occupation with no secondary occupation. Farmers received information from people media via the government officials, from mass media via television, and from activity media via the meeting. 2) Adaptation of farmers often practiced was community management; occasionally practiced was cost reduction and increasing productivity; and seldom or never practiced was marketing. 3) Hypothesis testing found that the farming experience, household members, and mass media were related to the adaptation of farmers towards extension of large-scale farming in Pathum Thani province at .05 level of significance.

Keywords: Adaptation, Large-scale Farming, Farmers, Pathum Thani Province.

1. บทนำ

การดำเนินนโยบายด้านข้าวของรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือชาวนาในด้านราคาผลผลิตให้มีราคาสูงกว่าราคาตลาด ทำให้ชาวนาไม่ทราบราคาที่แท้จริงส่งผลให้มีการเพิ่มพื้นที่การผลิตและผลผลิต เพิ่มจำนวนมาก ขณะเดียวกันความใส่ใจในการพัฒนาคุณภาพข้าวลดลง ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันได้ในด้านการตลาดต่างประเทศกับประเทศอื่น ๆ เป็นผลให้การส่งออกลดลง จำนวนมาก และส่งผลให้มีปริมาณข้าวคงเหลือในประเทศจำนวนมาก เนื่องจากผลผลิตข้าวของประเทศไทยมีการบริโภคภายในเพียงครึ่งเดียวส่วนที่เหลือจะต้องส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศและในสภาพปัจจุบันประเทศผู้ส่งออกข้าวหลายประเทศได้มีการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การส่งออกได้สูงขึ้น โดยมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าประเทศไทยทำให้สามารถแย่งส่วนแบ่งในตลาดโลกได้เพิ่มขึ้น ทำให้ปัจจุบันรัฐบาลต้องปรับเปลี่ยนจากนโยบายด้านราคาข้าวเปลือกเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและปรับปรุงคุณภาพของผลผลิต เพื่อให้ต้นทุนการผลิตต่ำลงและรักษาระดับผลผลิตให้มีปริมาณและคุณภาพสมดุลกับความต้องการของตลาด [1] ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจปัจจุบันนี้ ทำให้มีผลกระทบโดยตรงต่อเกษตรกรไทยทุกหมู่เหล่า โดยเฉพาะเกษตรกรต้องประสบกับปัญหาในการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก จึงได้เกิดโครงการมาแปลงใหญ่ขึ้นมาเป็นวิธีการที่จะทำให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งและผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ลดต้นทุนในการผลิตและเพิ่มผลผลิต

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศบ่อยครั้ง และบางปีเกิดสภาวะทางธรรมชาติ ที่เกินคาดการณ์ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น ดังนั้น การปรับตัวภาคการเกษตร ควรยึดหลัก 1) การบูรณาการเทคโนโลยีสหสาขา (Integrated Technology) และการสร้างความสามารถด้านเทคโนโลยีฐาน (Platform Technology) เพื่อสร้างความสามารถในการปรับตัวของภาคการเกษตร 2) การใช้กลไกการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน เกษตรกรและนักวิจัย ในกระบวนการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่การปฏิบัติ (Collaborative Partnership) และ 3) การเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากร (Capacity Building) ครอบคลุมทั้งกลุ่มเกษตรกร เจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักวิจัยและนักวิชาการ ให้มีคุณภาพและความเข้มแข็ง เพื่อมุ่งสู่

เป้าหมาย เพื่อให้ภาคการเกษตรไทยปรับตัวได้ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมรักษา เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และสร้างความยั่งยืนของภาคเกษตร รวมทั้งการใช้จัดการทรัพยากรและปัจจัยการผลิตอย่างยั่งยืน และความยั่งยืนของเกษตรกรที่สามารถ สามารถอยู่รอดได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ทั้งนี้ การปรับตัวของภาคการเกษตรเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงในอาชีพและรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ประเทศมีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานสามารถในการแข่งขัน รวมถึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ [2] ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษารับปรับตัวของเกษตรกรเพื่อเป็นแนวทางในการต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานี รวมถึงเกษตรกรภาคส่วนอื่นต่อไป

2. วิธีการวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานี 3 อำเภอ จำนวนทั้งหมด 629 คน ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดปทุมธานี [3]

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดปทุมธานี โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane ที่ความเชื่อมั่น 95% [4] ได้ขนาดตัวอย่าง คือ 245 ราย ได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบโดยการกำหนดสัดส่วนในแต่ละอำเภอ หลังจากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยการนัดประชุมเกษตรกรได้จำนวนแต่ละอำเภอดังนี้

- 1) อำเภอเมือง จำนวน 21 ราย
- 2) อำเภอลาดหลุมแก้ว จำนวน 114 ราย
- 3) อำเภอหนองเสือ จำนวน 110 ราย

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการในการวิจัย

2.2.1 การวัดตัวแปรการปรับตัวของเกษตรกรต่อการปรับตัวในการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานี ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีคำถามเกี่ยวกับการปลูกข้าว โดยจะมีคำตอบให้เลือกแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- 0 หมายถึง ปฏิบัติน้อยครั้งหรือไม่ปฏิบัติ
- 1 หมายถึง ปฏิบัติบางครั้ง
- 2 หมายถึง ปฏิบัติบ่อยครั้ง

แบ่งระดับการปรับตัวออกเป็น 3 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1.34 - 3.00	เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง
0.67 - 1.33	เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติบางครั้ง
0.00 - 0.66	เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติน้อยครั้งหรือไม่ปฏิบัติ

2.2.2 การทดสอบเครื่องมือ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปหาความเชื่อมั่น (Reliability Test) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน และนำผลที่ได้มาทำการตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยวิธีของครอนบาค (Cronbach's Reliability Coefficient Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 [4]

2.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ คือ

1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนและการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร

2) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าไคสแควร์ (Chi-square) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานี

3. ผลการวิจัย

3.1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกร สรุปได้ดังนี้

1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 60.4) และเพศหญิง (ร้อยละ 39.6)

2) เกษตรกรมีอายุ 50 ปีหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 51.4) และ อายุ 51 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 48.6) โดยมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 52 ปี

3) เกษตรกรมีการศึกษาระดับประถมศึกษา ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 58.4) รองลงมาคือ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรืออนุปริญญา (ร้อยละ 34.3) และน้อยที่สุด คือ มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า (ร้อยละ 7.3)

4) เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน (ร้อยละ 49.4) รองลงมาคือ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คนขึ้นไป (ร้อยละ 26.9) และน้อยที่สุดคือ 1 - 3 คน

(ร้อยละ 23.3) ตามลำดับ โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 4 คน

5) เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกข้าวหรือ 25 ปีหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 51.4) และ เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกข้าว 26 ปีหรือสูงกว่า (ร้อยละ 48.6) โดยมีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเฉลี่ยเท่ากับ 26 ปี

6) เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเป็นการทำนา (ร้อยละ 94.7) และรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 5.3)

7) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง (ร้อยละ 94.7) รองลงมาคือ การทำสวน (ร้อยละ 20) และน้อยที่สุดคือ ค้าขาย (ร้อยละ 5.3) ตามลำดับ

3.2 จากการวิเคราะห์ข้อมูลการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร สรุปได้ดังนี้

1) สื่อบุคคล เกษตรกรติดตามสื่อจากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ (ร้อยละ 44.5) รองลงมาคือ ผู้นำท้องถิ่น (ร้อยละ 28.6) และน้อยที่สุดคือ สมาชิกในครัวเรือน (ร้อยละ 3.7)

2) สื่อมวลชน เกษตรกรติดตามสื่อ โทรทัศน์ (ร้อยละ 54.7) รองลงมา คือ หนังสือพิมพ์ (ร้อยละ 16.3) และน้อยที่สุดคือ ป้ายประชาสัมพันธ์ (ร้อยละ 2.9)

3) สื่อเฉพาะกิจ เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมประชุม (ร้อยละ 90.6) และการศึกษาดูงาน (ร้อยละ 9.4)

3.3 จากการวิเคราะห์ข้อมูลการปรับตัวต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ของเกษตรกร สรุปได้ดังนี้ การปรับตัวต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ของเกษตรกรภาพรวมทุกด้านมีระดับการปฏิบัติบางครั้ง ($\bar{X} = 1.05$) เมื่อพิจารณาการปฏิบัติในการปรับตัวของเกษตรกรเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้ เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง คือ ด้านการบริหารจัดการชุมชน ($\bar{X} = 1.54$) เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติบางครั้ง คือ ด้านการลดต้นทุน ($\bar{X} = 1.08$) และด้านการเพิ่มผลผลิต ($\bar{X} = 1.04$) ตามลำดับ และเกษตรกรมีระดับการปฏิบัติน้อยครั้งหรือไม่ปฏิบัติ คือ ด้านการตลาด ($\bar{X} = 0.55$)

3.4 จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและการเปิดรับข้อมูลข่าวสารกับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานี สรุปได้ดังนี้

1) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ประสบการณ์ทำนามีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ รวมทุกด้าน คำนวณค่า $\chi^2 = 10.495$ และค่า p-value = 0.05 (ซึ่งมีค่าน้อยกว่า

ระดับนัยสำคัญ .05) ผลสรุป คือ ประสบการณ์ทำนามีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการลดต้นทุน ค่าวนค่า $\chi^2 = 0.651$ และค่า p-value = 0.722 (ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ด้านการเพิ่มผลผลิต ค่าวนค่า $\chi^2 = 1.283$ และค่า p-value = 0.526 (ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ด้านการตลาด ค่าวนค่า $\chi^2 = 0.228$ และค่า p-value = 0.892 (ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ผลสรุปคือ ประสบการณ์ทำนาไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ด้านการบริหารจัดการชุมชน ค่าวนค่า $\chi^2 = 13.828$ และค่า p-value = 0.001 (ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ผลสรุปคือ ประสบการณ์ทำนามีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทำนากับระดับการปรับตัวของเกษตรกร

(n = 245)			
ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล	χ^2	p-value	สรุปความสัมพันธ์
ด้านการลดต้นทุน			
ต่ำกว่า 25 ปี	0.651	0.722	ไม่มี
26 ปี ขึ้นไป			
ด้านการเพิ่มผลผลิต			
ต่ำกว่า 25 ปี	1.283	0.526	ไม่มี
26 ปี ขึ้นไป			
ด้านการตลาด			
ต่ำกว่า 25 ปี	0.228	0.892	ไม่มี
26 ปี ขึ้นไป			
ด้านการบริหารจัดการชุมชน			
ต่ำกว่า 25 ปี	13.828	0.001	มี
	*		
26 ปี ขึ้นไป			
รวมทุกด้าน			
ต่ำกว่า 25 ปี	10.495	0.05	มี
	*		
26 ปี ขึ้นไป			

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ รวมทุกด้าน ค่าวนค่า $\chi^2 = 10.833$ และค่า p-value = 0.029 (ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ผลสรุปคือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการลดต้นทุน ค่าวนค่า $\chi^2 = 0.692$ และค่า p-value = 0.952 (ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ด้านการเพิ่มผลผลิต ค่าวนค่า $\chi^2 = 2.716$ และได้ค่า p-value = 0.606 (ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ด้านการตลาด ค่าวนค่า $\chi^2 = 4.264$ และค่า p-value = 0.371 (ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ด้านการบริหารจัดการชุมชน ค่าวนค่า $\chi^2 = 8.783$ และค่า p-value = 0.67 (ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ผลสรุปคือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในครัวเรือนกับระดับการปรับตัวของเกษตรกร

(n = 245)			
ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล	χ^2	p-value	สรุปความสัมพันธ์
ด้านการลดต้นทุน			
1 - 3 คน	0.692	0.952	ไม่มี
4 คน			
5 คน ขึ้นไป			
ด้านการเพิ่มผลผลิต			
1 - 3 คน	2.716	0.606	ไม่มี
4 คน			
5 คน ขึ้นไป			
ด้านการตลาด			
1 - 3 คน	4.264	0.371	ไม่มี
4 คน			
5 คน ขึ้นไป			
ด้านการบริหารจัดการชุมชน			
1 - 3 คน	8.783	0.670	ไม่มี
4 คน			
5 คน ขึ้นไป			

รวมทุกด้าน			
1 – 3 คน	10.833*	0.029	มี
4 คน			
5 คน ขึ้นไป			

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สี่มวชนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ รวมทุกด้าน คำนวณค่า $\chi^2 = 10.662$ และค่า p-value = 0.005 (ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ผลสรุปคือ สี่มวชนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้ คือ ด้านการเพิ่มผลผลิต คำนวณได้ค่า $\chi^2 = 10.475$ และได้ค่า p-value = 0.005 (ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ผลสรุปคือ สี่มวชนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ด้านการลดต้นทุน คำนวณค่า $\chi^2 = 1.358$ และค่า p-value = 0.507 (ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ด้านการตลาด คำนวณค่า $\chi^2 = 4.912$ และค่า p-value = 0.85 (ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ด้านการบริหารจัดการชุมชน คำนวณค่า $\chi^2 = 1.378$ และค่า p-value = 0.502 (ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ .05) ผลสรุปคือ สี่มวชนไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานีที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสี่มวชนกับระดับการปรับตัวของเกษตรกร

(n = 245)			
การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร	χ^2	p-value	สรุปความสัมพันธ์
ด้านการลดต้นทุน			
โทรทัศน์	1.358	0.507	ไม่มี
อื่นๆ			
ด้านการเพิ่มผลผลิต			
โทรทัศน์	10.475*	0.005	มี
อื่นๆ			
ด้านการตลาด			
โทรทัศน์	4.912	0.85	ไม่มี

อื่นๆ			
ด้านการบริหารจัดการชุมชน			
โทรทัศน์	1.378	0.502	ไม่มี
อื่นๆ			
รวมทุกด้าน			
โทรทัศน์	10.662*	0.005	มี
อื่นๆ			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. อภิปรายผล

4.1 จากผลการวิจัย พบว่า การปรับตัวต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ของเกษตรกรภาพรวมทุกด้านมีระดับการปฏิบัติบางครั้ง เมื่อพิจารณาการปฏิบัติในการปรับตัวของเกษตรกรเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้ เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง คือ ด้านการบริหารจัดการชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะ เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มในการทำนาแปลงใหญ่ มีการวางแผนในการเพาะปลูกข้าว มีการติดตามวางแผนการปฏิบัติงานการเพาะปลูกอย่างสม่ำเสมอ เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติบางครั้ง คือ ด้านการลดต้นทุน และด้านการเพิ่มผลผลิต ทั้งนี้เป็นเพราะ เกษตรกรส่วนใหญ่อายุและประสบการณ์ทำนาค่อนข้างมาก รวมทั้งการรวมกลุ่มยังไม่แข็งแรง ทำให้เกษตรกรมีการจัดหาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย สารเคมี ที่มีราคาแพง และเกษตรกรมีระดับการปฏิบัติบ่อยครั้งหรือไม่ปฏิบัติ คือ ด้านการตลาด ทั้งนี้เป็นเพราะ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนกำหนดชนิด/ปริมาณ/คุณภาพข้าวที่ต้องการจำหน่าย/รับซื้อ และไม่มี การเข้าร่วมประชุมเพื่อเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับผู้ประกอบการ ร่วมจัดทำข้อตกลงการจำหน่าย/รับซื้อข้าวกับผู้ประกอบการ เพื่อร่วมจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์และข้าวคุณภาพในราคาที่สูงกว่าข้าวปกติทั่วไปที่จำหน่ายในพื้นที่กับผู้ประกอบการค้าข้าว ซึ่งสอดคล้องกับ ธาณินทร์ คงศิลา และอนุสรณ์ กุลวงษ์ [5] ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการใช้น้ำชลประทาน โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่า เกษตรกรส่วนหนึ่งอาจไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกกระบวนการแต่ในเป้าหมายของโครงการนั้น ต้องการให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมบริหารจัดการในส่วนร่วมของชุมชน ดังจะเห็นในผลการวิจัยว่า ด้านการดำเนินงาน ด้านการตัดสินใจ และด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมบ้าง แต่ยังคงขาดการประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในด้านการบริหารจัดการ

4.2 จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ประสบการณ์ทำนากับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ประสบการณ์ทำนามีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานี ทุกด้าน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเป็นระยะเวลาาน ทำให้มีโอกาสลองผิดลองถูก และสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองได้ อีกทั้งเกษตรกรมีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปลูกข้าวจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องจนสามารถปลูกข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพและให้ผลผลิตสูง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมวิชาการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น ควรเข้ามาส่งเสริมให้เยาวชนได้เห็นถึงความสำคัญของอาชีพเกษตรกร เพื่อให้มีเกษตรกรรุ่นใหม่ และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีให้แก่เกษตรกร เพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรในการปลูกข้าว ควรมีการจัดฝึกอบรมเกษตรกรและส่งเสริมให้เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกษตรกรที่มีประสบการณ์น้อยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปลูกข้าวให้มีประสิทธิภาพจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์มาก หรือเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพการทำนา เพื่อให้เกษตรกรได้รับผลผลิตที่มีคุณภาพ สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น

4.3 จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สื่อมวลชนกับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า สื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานีที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ในด้านการเพิ่มผลผลิต สื่อมวลชนที่เกษตรกรเข้าถึงมากที่สุดคือโทรทัศน์ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีการเพิ่มพูนความรู้ในด้านการเพิ่มผลผลิตจากการดูโทรทัศน์และติดตามข้อมูลข่าวสารในการทำนาแปลงใหญ่

5. สรุป

5.1 เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 52 ปี จบระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 4 คน มีประสบการณ์ในการปลูกข้าว เฉลี่ยเท่ากับ 26 ปี อาชีพหลัก อาชีพหลักเป็นการทำและไม่อาชีพรอง

5.2 การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร สื่อที่เกษตรกรเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนาแปลงใหญ่ คือ เจ้าหน้าที่ของ

ภาครัฐ สื่อมวลชน คือโทรทัศน์ สื่อเฉพาะกิจ คือ การเข้าร่วมประชุม

5.3 การปรับตัวต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่เกษตรกร มีระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการชุมชน ระดับการปฏิบัติบางครั้ง ได้แก่ ด้านการลดต้นทุน และด้านการเพิ่มผลผลิต ส่วนเกษตรกรมีระดับการปฏิบัติบ่อยหรือไม่ปฏิบัติ ได้แก่ ด้านการตลาด

5.4 ประสบการณ์ทำนาและจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานีที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

5.5 การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร สื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานีที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมการข้าว. (2558). **การปลูกข้าว**. (2 พฤษภาคม 2560). สืบค้นจาก แหล่งข้อมูล: <http://www.ricethailand.go.th>.
- [2] สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2558). **แผนปฏิบัติการด้านเทคโนโลยีเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย: การปรับตัวภาคการเกษตร**. (2 พฤษภาคม 2560). สืบค้นจาก แหล่งข้อมูล: <http://www.sti.or.th>
- [3] สำนักงานเกษตรเกษตรจังหวัดปทุมธานี. (2558). **ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจังหวัดปทุมธานีปี 2557/58**. (2 พฤษภาคม 2560). สืบค้นจาก แหล่งข้อมูล: <http://www.pathumthani.doe.go.th>
- [4] สุรินทร์ นิยมางกูร. (2556). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และสถิติที่ใช้**. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิต ฑู ยู.
- [5] ธาณินทร์ คงศิลา และอนุสรณ์ กุลวงษ์. (2560) **การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการใช้น้ำชลประทาน โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ**. วารสารการอาชีพและเทคโนโลยีศึกษา, ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม - ธันวาคม 2560.